

Vår dato
11-10-2018

Vår referanse

Deres dato

Deres referanse

18/00538-1

HSØ RHF
Andreas Moan- saksbehandler

Høringsuttalelse Regional utviklingsplan 2035

Regional kompetansetjeneste for pasient- og pårørendeopplæring (RK-PPO) har gått gjennom utkast til Regional utviklingsplan 2035 for Helse Sør-Øst. Vi stiller oss bak de fire målene og de fire prioriterte satsingsområdene. Ambisjonen er også veldig relevant og god.

Vi savner et tydelig budskap i planen om satsing på pasient- og pårørendeopplæring. Vi registrerer at temaet er lite omtalt i planen og finner det overraskende, blant annet i lys av satsingsområdene i Regional strategi for kvalitet, pasientsikkerhet og HMS 2018 – 2020, samt at pasient- og pårørendeopplæring er en av hovedoppgavene for spesialisthelsetjenesten.

RK-PPO mener at planen bør uttrykke en klar ambisjon for dette området og foreslår fem konkrete uttrykk. Videre har vi forslag til satsing på fire innsatsfaktorer for pasient- og pårørendeopplæring hvor vi mener Helse Sør-Øst bør gjennomføre en styrking i planperioden:

- Styring
- Pasientforløp
- Helsepedagogikk
- Læringsteknologi

Med vennlig hilsen

Mirjam Smedsrød
Leder Regional kompetansetjeneste for pasient- og pårørendeopplæring
Sørlandet sykehus HF

Postadresse Sørlandet sykehus HF Regional kompetansetjeneste for pasient- og pårørendeopplæring (RK- PPO) Postboks 416 4604 Kristiansand	Besøksadresse Eg 4615 Kristiansand e-post rk.ppo@sshf.no	Telefon +47 38 12 5314 Bankkonto 8601.72.47478	Administrasjonsadresse Sørlandet sykehus HF Postboks 416 4604 Kristiansand Telefon 03738	Foretaksregisteret NO 983 975 240 MVA Hjemmeside www.sshf.no e-post postmottak@sshf.no
--	--	---	---	--

Høringsinnspill til Regional utviklingsplan 2035 for Helse Sør-Øst, Pasient- og pårørendeopplæring

AMBISJON

Helse Sør-Øst vil løfte frem pasient- og pårørendeopplæring som en sentral innsatsfaktor i utviklingen av pasientens helsetjeneste. Den politiske visjonen innebærer økt fokus på en pasientsentrert tjeneste, der pasienter og pårørende involveres, er aktive og deltar i beslutninger.

For å videreutvikle pasientens helsetjeneste har Helse Sør-Øst følgende ambisjon:

- Pasient- og pårørendeopplæring er en del av alle relevante pasient- og pakkeforløp.
- Helseforetakene sørger for at fagpersoner har god helsepedagogisk kompetanse.
- eHelse brukes innovativt i pasient- og pårørendeopplæringen.
- Kvaliteten i pasient- og pårørendeopplæringen følges opp på klinikk- og foretaksnivå.
- Lærings- og mestringssentra og tilsvarende enheter brukes aktivt i kompetansebygging og veiledning innen pasient- og pårørendeopplæring og helsepedagogikk.

Helseforetakene skal sikre at pasienter og pårørende med behov for opplæring, får relevant informasjon, undervisning og veiledning til rett tid og på rett sted. Pasienten trenger kunnskaper og ferdigheter for å kunne utføre egenbehandling, oppnå god mestring og forebygge sykdom eller forverring. Pårørende trenger kompetanse og veiledning for å kunne være en ressurs for pasienten og helsetjenesten. Fagpersoner trenger kompetanse i helsepedagogikk både mht. pasientopplæring, brukerinvolvering, klinisk kommunikasjon og samvalg.

Pasientopplæringen har direkte betydning for kvalitet og pasientsikkerhet, da kunnskapsrike pasienter er den beste garanti for sikring av kvalitet på helsetjenestene, fordi de både har vurderingskompetanse og kan formulere sine interesser og ønskemål for behandlingen (Ot.prp. nr. 10 (1998-99)). Ferske oppsummeringsstudier viser at utover nytteverdien for pasienten selv, gir dette betydelige helseøkonomiske gevinster ¹, for eksempel gjennom redusert antall konsultasjoner. Videre viser forskning at samvalg kan ha innvirkning på ulike helseutfall som økt livskvalitet, bedre etterlevelse, og det viser seg at flere pasienter velger mer konservative behandlinger (mindre invasive inngrep) ².

Pasient- og pårørendeopplæring vil være del av den totale satsningen på helsefremmende og forebyggende arbeid både i kommuner og helseforetak. Opplæringen må skje i en hensiktsmessig samhandling og funksjonsfordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunenes lærings- og mestringstjenester.

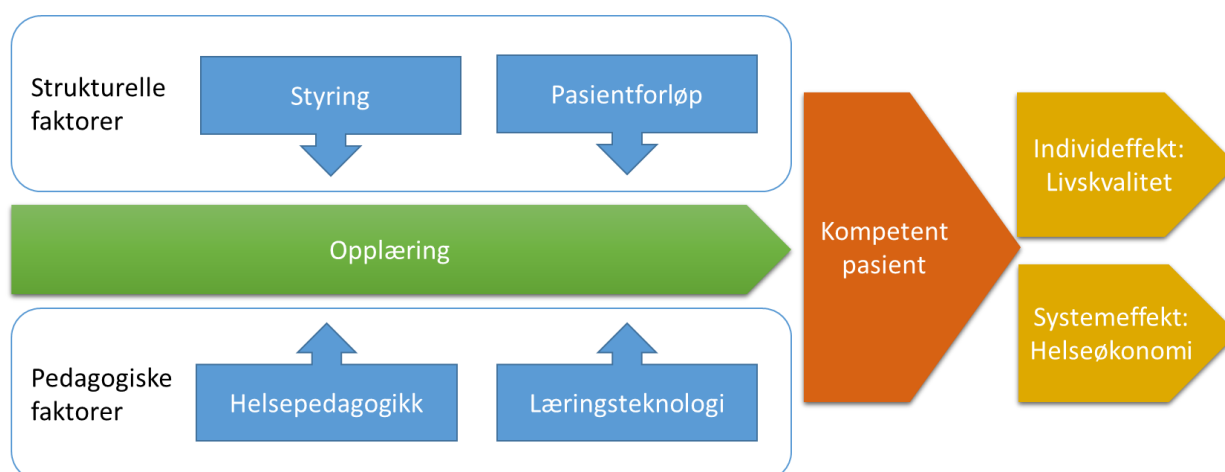
Spesialisthelsetjenesten utfordres til å jobbe smartere med pasientinformasjon og opplæring, da oppholdene/kontaktene blir av kortere varighet. Digitale tjenester kan styrke og effektivisere arbeidet med pasientinformasjon og opplæring.

¹ Stenberg U, Haaland-Øverby M, Fredriksen K, Westermann KF, Kvisvik T. A scoping review of the literature on benefits and challenges of participating in patient education programs aimed at promoting self-management for people living with chronic illness. *Patient Educ Couns*. 2016 Nov;99 (11):1759-1771. doi: 10.1016/j.pec.2016.07.027. Epub 2016 Jul 18

² Stacey D, Legare F, Col NF, Bennett CL, Barry MJ, Eden KB, et al. Decision aids for people facing health treatment or screening decisions. *The Cochrane database of systematic reviews*. 2017:Cd001431.

FORUTSETNINGER FOR GOD PASIENT- OG PÅRØRENDEOPPLÆRING

For å øke sannsynligheten for at pasient- og pårørendeopplæringen bidrar til at pasienten blir kompetent og mestrer livet sitt, må spesialisthelsetjenesten styrke kvaliteten på noen viktige innsatsfaktorer. Opplæringens plass i pasientforløpet er en slik faktor. Videre peker vi på at sykehusenes styring og organisering av arbeidet har stor betydning. For at opplæringen skal bli best mulig, må spesialisthelsetjenesten styrke kvaliteten på viktige pedagogiske innsatsfaktorer som helsepersonells kompetanse i helsepedagogikk og innen utvikling og bruk av læringsteknologi. Innsatsområdene relasjon til opplæring og resultat og effekt av opplæringen, kan uttrykkes slik:

Figur 1 Satsingsområder for bedre pasient- og pårørendeopplæring

STYRING

Til tross for at pasient- og pårørendeopplæring er en av fire hovedoppgaver for spesialisthelsetjenesten, er dette lite reflektert i foretakenes styringssystematikk. Tilgangen til opplæring og omfanget av opplæring som tilbys kan variere på en måte som ikke er ønskelig.

Helse Sør-Øst ønsker å styrke lederes oppmerksomhet rundt pasient- og pårørendeopplæring. Dette kan gjøres gjennom etablering av en kvalitetsindikator som viser hvilken andel av pasientene som mottar grupperettet opplæring. Pasientadministrasjonssystemene har relevante data til en slik indikator. Dette krever at foretakene forbedrer sin registreringspraksis og Helse Sør-Øst vil bidra til at det etableres en felles rutine for koding av pasient- og pårørendeopplæring. I tillegg er det ønskelig å få et bilde av den individuelle opplæringens plass i pasient- og pakkeforløp. Det bør også gjøres effektmålinger av pasient- og pårørendeopplæringen.

PASIENT- OG PAKKEFORLØP

For å sikre pasientene lik tilgang til pasient- og pårørendeopplæring, bør opplæring inngå i alle relevante pasient- og pakkeforløp. Det foreligger sannsynligvis uønsket variasjon innenfor pasient- og pårørendeopplæringen med hensyn til hvilke pasienter som mottar opplæring og hvilken opplæring som tilbys. En standardisering av opplæringen, med vekt på inklusjon til opplæringstiltak og opplæringens innhold og omfang kan bidra til gode forløp med kjent og god kvalitet. Utviklingsplanen legger derfor opp til at pasient- og pårørendeopplæring integreres i alle relevante pasient- og pakkeforløp. Det er også viktig å styrke samarbeidet med brukerorganisasjoner, frivillige, kommuner og andre aktører om pasient- og pårørendeopplæring.

HELSEPEDAGOGIKK

Gjennom bruk av helsepedagogiske metoder og prinsipper og gode kommunikasjonsferdigheter, legges det til rette for læringsprosesser som fremmer pasienters og pårørendes helse, mestring og livskvalitet. For at pasient- og pårørendeopplæringen skal bli best mulig, må helsepersonell ha god kompetanse i helsepedagogikk og kommunikasjon. I dag har foretakene mangelfull oversikt over arbeidstakernes kompetanse innen helsepedagogikk. Helse Sør-Øst vil legge til rette for at helsepedagogisk kompetanse løftes fram i klinikkens kompetanseplaner.

Lærings- og mestringssentrene og tilsvarende fagmiljø, er en pedagogisk ressurs i helseforetakene og bidrar med kompetansebygging og veiledning i helsepedagogikk og kommunikasjon i de kliniske avdelingene. Satsing på kommunikasjon og pedagogiske ferdigheter kan bidra til et løft for den helsepedagogiske kompetansen i foretakene.

LÆRINGSTEKNOLOGI

Bruk av teknologi gir nye muligheter i arbeidet med pasientinformasjon- og opplæring. Innovasjonen innen telemedisin og velferdsteknologi har skutt fart, og vi får del i effektive systemer for kunnskaps- og kompetansedeling. Digitale tjenester og læringsressurser må tas mer i bruk i arbeidet med pasient- og pårørendeopplæring. Helseforetakene må være offensive og aktivt bruke eHelse for å utvikle nye metoder som kan styrke pasienter og pårørende, og samhandlingen mellom dem og behandlere. Dette omfatter bruk av web-basert og virtuell teknologi gjennom e-læring, helsefilmer, app'er, digital dialog, samvalgsverktøy med mer.

Digitale tjenester skal ikke erstatte den mellommenneskelige kontakten, men kan bidra til at helseforetakene jobber smartere, mer effektivt og samtidig med bedre kvalitet i pasientopplæringen.

Læringsteknologi gjør opplæring mer tilgjengelig, og kan styrke pasientens helseinformasjonsforståelse og mestring.